

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ex Illvstrissimo Cardinali Bellarmino Epitome
Controuersiarum Omnium huius Aeui
Lvthero-Calvinisticarvm Sub diuersis Titulis bis
Quadripertitis digestarum**

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiae, 1624

LXXI. An leges Ciuiles poßint in conscientia obligare?

urn:nbn:de:hbz:466:1-11726

qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Non sine causa hæc gladium portat.

AD II. Abusus rei est abutentium noxa, rei; bonitati nil adimit. Sic foret instituta à Christo potestas etiam Ecclesiastica etiam eliminanda; ut quæ multi sint abusi. item matrimonium &c. Unde, I. Pet. 2. *Subditi estote omni tempore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris.*

AD III. Iudæis non ob imperfectiorem permissus est magistratus; sed ob ius diuinum, & naturale &c.

AD IV. Quinideo Deus fecit mulierem ex viro, & non creauit viros multos; ut ex vno omnes nati scirent esse ordinem debere & præfecturam, saluâ libertate arbitrii cuiusque. Peccatum verò induxit dominatum Coëtionis, non Directionis; nam hic & in statu innocentie fuisset: Christus autem nos liberauit à seruitute peccati, non principatus.

Atque in istis sentiunt nobiscum Lutheri-Caluinistæ. Sicut & in hoc: Dominium & in impiis esse posse.

QVÆSTIO LXXI.

Potestas politica an possit condere leges in conscientia obligantes?

WALDENSES olim, & ANABAPTISTAE hodie negant licere Magistratui ciuiles condere leges; iudicia exercere: Punire improbos

SVADENT istis. 1. Matth. 5. *Siquis soluerit secum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere; da ei & pallium.* 2. 1. Corinth. 6. *Delictum est in vobis, quod iudicia habeatis inter vos. Cur non magis fraudem patimini? Quare non magis iniuriam accipitis?* 3. *Dicitur est antiquis, Matth. 5. oculus pro oculo,*

dentem pro dente. Ego autem dico vobis, Non resistes malo. Matth. 26. Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.

AUTOR. Christiano Magistratui licet condere leges. 1. Teste S. Scriptura, in meo *Antichristop. 2. q. 30.* 2. Ratio. Quia ciuili vitæ, cum sit socialis, necessaria est directio & regula suarum actionum in consuetudine, commerciis, obedientia &c. Natura verò cum solâ generalia ostendat principia; sunt hominibus particularia ex iis deducenda ac proponenda. Nec sufficit lex Euangelii; ut quæ sit de diuinis; de humanis igitur humanas leges dare est hominis, à Deo cæteris præpositi. Unde, *Legibus antiquis resstat Romanus, Virisq.* 3. Libertas Christiana postulat leges ciuiles, quibus, post Deum, conseruetur à peccato, Libertati veræ contrario. Teste Scriptura in Antichristo. 4. Lex diuina non pugnat cum libertate Christiana; quia Adæ creato libero, lex data est, Genes. 2. *De ligno scientie boni & mali non comedes.* Ergo nec humana lex pugnat cum libertate: quia quoad obligationem diuinam & lex humana sunt æquales.

II. IUDICIA EXERCERE licet Christianis Principibus: Nil enim prodesse leges, nisi licita forent iudicia. At leges tolli nequeunt: ergo nec iudicia. Ps. 2. *Reges intelligite, qui iudicatis terram.* Deut. 16. *Iudices & Ministros constitues in omnibus portis, ut iudicent populum iusto iudicio.* 1. Corinth. 6. *Secularia iudicia se habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, hos constituite ad iudicandum. Sic non est sapiens quisquam in vobis, qui iudicare possit fratrem suum?*

Gg 2 Dico

DICO AD I. Augustinus epistola 3. ait. Ibidem dicitur: *Si quis te percusserit in unam maxillam, prabe ei & alteram.* Christus tamen ipse percussus non præbuit alteram; docens Consilia non esse Præcepta.

AD II. Necessè est, quia delicta fiunt, ut & iudicia exercentur. Non igitur hæc arguit, sed illa.

AD III. Lex vetus permisit talionem; Christus hanc sustulit, aiunt S. Patres. Dein, ait S. Thomas in 3. dist. 30. *Dictum antiquis, oculus pro oculo:* Non reprehendit legem, aut talionem; sed prohibet priuatis appetitum vindictæ, quem ex ea lege Pharisei licere contendebant. Istud, *Non Resistere malo,* intelligitur non offenfivè, sed Defensivè resistendum.

III. PUNIRE licet perturbatores Iustorū. Gen. 9. *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Matt. 26. *Qui acceperit gladium, iniuste; gladio peribit.* Rom. 13. *Non sine causa gladium portat: minister enim Dei est Magistratus.*

Atque ista prolixè etiam docet contra Anabaptistas Calvinus. *Instit. libr. 4. cap. 20.*

II. CALVINVS *Instit. l. 4. c. 10. §. 5.* Negat Leges civiles obligare in conscientia.

SVADET istis. 1. Politica potestas est temporalis; ergo nil ei cum conscientia. 2. Finis legum est Pax æterna: hæc Dei est, non regis. 3. Quia Rex non iudicat de internis. 4. Rex non absoluit; ergo ne cl gat. 5. Bis puniretur peccatum, hic, & isthic. 6. Rex infert: nequit pœnam spiritalem; ergo nec ad eam obligare. 7. Rex plerunque non intendit obligare ad culpam.

AUTOR. Lex humana & diuina differunt firmitate: nam illa potest, hæc nequit abrogari. Obligatione non differunt.

I. Quia, vis obligatiua est de essentia Legis, ut regulæ morum, à qua recessus fit in peccato. Nec enim lex ideo solum obligat, quia est diuina; nam sic omnes æqualiter ligarent leges diuinæ: cum arctius illa liget, cuius violatio magis est contraria fini legis, scilicet charitati. *1. Timoth. 1.*

2. Quia lex diuina & humana sic differunt ut Lex, Papæ & Legati, Regis, & P. regis: at hæc nihil differunt in obligatione conscientiarum.

3. Sæculares Principes obligare possunt ad pœnam, ergo & ad culpam. Nam ait Aug. l. 1. retract. c. 9. *Omnis pœna, si iusta est, pœna peccati est.*

4. Sic Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non enim est potestas, nisi à Deo.* 2. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* 3. *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt, æternam,* aiunt hic Patres. 4. *Idè necessitate subditi esse.* 5. *Non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* 6. *Ministri enim Dei sunt.* 1. Pet. 2. *Subiecti esse propter Deum.*

DICO AD I. II. III. Ex istis sequitur, Magistratum politicum non posse obligare, nisi ad actus temporales & externos: non autem, non posse in hinc obligare conscientiam. Quia lex quæ regula est, ab ea deuiare nefas est. Sicque potestas temporalis producit effectum spiritalem; quia lex & potestas in se sunt res spirituales.

AD IV. & VI. Rex non potest absolute, aut punire pœna spiritali; at potest ad hanc obligare; quia pollet auctoritate Dei. Dein; lex obligat ad pœnam æternam, non quia politica est; sed ut lex est ministri Dei. Ad

AD V. Peccatum potest à pluribus puniri, quando plures offendit.

AD VII. Obligare pendet ex libera intentione Legislatoris.

QVÆSTIO LXXII.

An Christianis belligrare fas contra hostes?

MANICHÆI doc. bant bellum ex natura illicitum esse. Sic & Anabaptistæ, & Oecolampadius. &c. Huc plures adducit S. Patres Erasmus, apud Belli lib. 3. cap. 14.

LUTHERVS art. 34. negat licitum Christianis contra Turc. m gerere bellum.

SVADET istis. 1. Quia Voluntas Dei est, vt à Turca, cui flagello puniamur: Dei autem voluntati resistere nefas. 2. Quia Ecclesie vitior est tribulatio, quàm pax. Vnde S. m. de matrimonio, cul. at morem Ecclesie orantis pro pace. 3. Quia, ait artic. 34. Pontifici sunt peiores Turcis: at stultum est, pro peioribus contra meliores Turcas pugnare.

AUTOR. Odium in Papam huc impulit Lutherum.

DICO AD I. Permittit Deus nos exerceri, hoc sine, vt conuertamur à peccatis, non vt pereamus: Itaque vult vt resistamus molenti nobis interitum, quem Deus non vult. Immittit pestem; non vult tamen ei non resisti.

AD II. Quia tribulatio periculosa est, idcirco eam deprecari iubemur. Matth. 6. *Et ne nos induas.* &c. Iubemur 1. Timoth. 2. Orare pro regibus & pace.

AD III. Absurditatem suam Lutherus, l. de Vist. Saxon. postea reuocauit.

QVÆSTIO LXXIII.

An Principis sit dare libertatem Religionis specie Conciliationis?

ETNICI omnes Philosophorum sectas admittunt, ait Aug. l. 18. de Ciuit. c. 51. Themistius Philosophus Valenti Imperatori iussit, gratam Deo scelerum esse varietatem, dum ita modis pluribus colli-

tur; sitque plures, quò difficilius cognoscitur.

PROTESTANTES Spiræ anno 1526. se obtinuisse fecerunt libertatem religionis.

SVADENT istis. 1. Quia fides est libera. 2. Quia donum Dei est. 3. Quia experientia constat, cogendo nil profici. 4. Quia Christiani Iudæos, etiam hostes, semper tolerauerunt.

AUTOR. Principis est tueri Catholicam Religionem; non alterius permittere libertatem.

1. Quia, Prouerb. 20. *Rex, qui sedet in Solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.* Item, *Dissipat impios hæreticos, Rex Sapiens.* Psal. 2. *Reges erudimini, qui iudicatis terram; seruite Domino in timore.*

2. Apocal. 2. culpatur Angelus Pergami habens tenentes doctrinam Nicolaitarum, &c.

3. Contra libertatem eam sancierunt Papæ, decreuerunt Imperatores. Solum tres Imperatores eam indulerunt: Iovinianus, ideo grauitè à Concilio Antiocheno reprehensus. Valens, sed Arianus; & Iulianus Apostata.

4. Rationes sunt. 1. Quia, potestas sæcularis, & spiritalis sunt iunctæ in Ecclesia, sicut corpus & anima: ac huic illud parere debet, præstareque protectionem. Cùm autem dissensio in fide sit Ecclesie dissolutio, vinculum enim illi est confessio fidei, ideo fidei libertas ei exitialis est.

2. Quia, Deut. 17. iubentur occidi, qui non obediunt Sacerdoti. Et, cap. 18. pseudopropheta exterminari: Et, Aug. epist. 50. affert exempla Ezechiel, Iosaphat, Iosia, &c. destruentium lucos, idolorum fana, populumque ad verum Dei cultum cogentium.

3. Quia, Pax reipublica diluitur varietate religionum, subnascitur cuique mutua dissidentia: & sic regnum in se diuisum desolabitur.

4. Quia, libertas credendi est libertas errandi in re o-

Gg 3 mni.